Akıl, İrade ve Sorumluluk Sahibi Bir Varlık Olarak İnsan

DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme

HATIRLAYALIM

- İslam inancına göre insan; akıl nimeti ve hür irade (cüz'î irade) ile donatılmış, eylemlerinden mesul kılınmış seçkin bir varlıktır.
- Küllî irade Yüce Allah'ın mutlak ve sınırsız iradesini temsil ederken; cüz'î irade insanın tercih hakkını ve ahlaki sorumluluk alanını kapsar.
- Aklî muhakeme yeteneği (temyiz kudreti) ve özgür irade, dinî yükümlülüğün (mükellefiyet) zorunlu ve ayrılmaz ön şartlarıdır.

1 EŞLEŞTİRME

Sol sütundaki temel kavramları sağ sütundaki teolojik anlamlarıyla eşleştiriniz.

1	2	3	4
1. Akıl (Temyiz)	2. Cüz'î İrade	3. Küllî İrade	4. Mesuliyet
İyiyi Kötüden Ayırma	Hür Seçim Yapabilme	İlahi Kuşatıcı Kudret	Hesap Verme Bilinci

- ☐ 1. Akıl (Temyiz)
- ☐ 2. Cüz'î İrade
- ☐ 3. Küllî İrade
- ☐ 4. Mükellefiyet

a) İyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırt etmeyi sağlayan zihinsel yeti

b) Akıl ve irade sahibi bireyin ilahi emir ve yasaklara muhatap olması

c) Yüce Yaratıcı'nın bütün varlık âlemini kuşatan sınırsız iradesi

d) İnsanın iki veya daha fazla seçenek arasında serbestçe karar verme gücü

2 ÇOKTAN SEÇMELİ

Kur'an-ı Kerim'de 'Şüphesiz biz insana doğru istikameti gösterdik; artık o isterse şükreder, isterse nankörlük eder.' beyanıyla

İNSANIN TERCİH ÖZGÜRLÜĞÜ VE AHLAKİ MESULİYETİ

Hür Seçim	Eyleme Dönüş	Ahlaki Mesuliyet
Cüz'î İrade	Bilinçli Tercih	Sonuçları Üstlenme
Farklı Yollar	Amel & Davranış	İlahi Karşılık

(A) İnsanın tabiat olaylarını dilediği gibi tamamen değiştirebileceği

(B) İnsana tercih özgürlüğü tanındığı ve bu sebeple ahlaki tercihlerinden mesul olduğu

(C) İyilik ve kötülüğün insana tamamen zorla yaptırıldığı

(D) Dünyadaki imtihanın yalnızca geçmiş kavimlerle sınırlı kaldığı

3 ÇOKTAN SEÇMELİ

İslam hukukunda çocukların ve akıl sağlığı yerinde olmayan bireylerin dinen sorumlu tutulmamasının (mükellef

İSLAM DİNİNDE MÜKELLEFİYETİN İKİ TEMEL ŞARTI

1. Akıl Sağlığı (Temyiz)	2. Bülûğ (Ergenlik)
Doğruyu yanlıştan ayırma	Zihinsel & bedensel olgunluk
Aklı olmayanın sorumluluğu yok	Bireysel kararları üstlenme

(A) Fiziksel güçlerinin her türlü ağır işte çalışmaya elverişli bulunması

(B) Eylemlerin ahlaki ve hukuki mahiyetini kavrayacak temyiz kudretinden yoksun olmaları

(C) Kendi iradeleriyle toplumsal kuralları tek başlarına değiştirebilmeleri

(D) Toplumdaki mülkiyet haklarından tamamen mahrum bırakılmaları

4 BOŞLUK DOLDURMA

Boş bırakılan yere uygun kavramı yazınız.

SORUMLULUK BİLİNCİNİN BOYUTLARI

Kendine Karşı	Yaratan'a Karşı	Topluma Karşı	Çevreye Karşı
Sağlık & Şahsiyet	İbadet & Şükür	Adalet & Yardımlaşma	Tabiatı Koruma Emaneti

sorumluluk

1. Kişinin hür seçimiyle gerçekleştirdiği niyet ve davranışlarının ahlaki sonuçlarını üstlenmesine _____ bilinci denir.

5 BOŞLUK DOLDURMA

Boş bırakılan yere uygun kavramı yazınız.

akıl

1. İslam dininde dinî emir ve yasaklara muhatap olmanın temel şartı bülûğ (ergenlik) çağına erişmek ve _____ sağlığına sahip olmaktır.

6 ÇOKTAN SEÇMELİ

Trafik kurallarına uymayarak aşırı hız yapan ve kaza geçiren bir sürücünün 'Kaderimde bu vardı, benim suçum yok' demesi İslam'ın

Ⓐ Kader insanın hür iradesiyle aldığı kararları ve tedbir alma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz

Ⓑ İslam inancına göre kader sadece ibadet alanıyla ilgili hükümleri içerir

Ⓒ İnsanların trafikteki davranışları evrensel yasalara tabi değildir

Ⓓ Kaza anında sorumluluk yalnızca araç üreticisi firmaya aittir

7 EŞLEŞTİRME

Sol sütundaki durumları sağ sütundaki irade türüyle eşleştiriniz.

KÜLLÎ İRADE VE CÜZ'Î İRADE AYRIMI

Alan	Küllî İrade (Allah'ın)	Cüz'î İrade (İnsanın)
Kapsam	Bütün Kâinat ve Kanunlar	Bireyin Kendi Tercihleri
Seçim	Zorunlu (Doğum, Irk, Ecel)	Serbest (İman, Ahlak, Amel)
Sorumluluk	İnsana Hesap Sorulmaz	Ahirette Tamamen Mesuldür

☐ 1. Doğum yerimiz ve anne-babamız

☐ 2. Dürüst veya yalancı olmayı seçmek

☐ 3. Kalp atışı ve nefes alma refleksi

☐ 4. İyilik yapmak veya haksızlık etmek

a) Cüz'î İrade (Sorumlu Alan)

b) Cüz'î İrade (Sorumlu Alan)

c) Küllî İrade (Zorunlu Alan)

d) Küllî İrade (Zorunlu Alan)

8 ÇOKTAN SEÇMELİ

İslam ahlakında 'emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker' (iyiliği tavsiye edip kötülüğü engelleme) prensibi bireye hangi

BİREYDEN TOPLUMA AHLAKİ SORUMLULUK BASAMAKLARI

1. Vicdan	2. Aile	3. Toplum	4. İnsanlık
İç muhakeme & niyet	Saygı, sevgi ve hak	Adalet ve dayanışma	Evrensel barış ve hayır

Ⓐ Sadece kendi maddi kazancını artırma sorumluluğu

Ⓑ Toplumsal huzuru koruma ve adaletli bir cemiyet inşa etme sorumluluğu

Ⓒ Bütün hukuki yargılamaları mahkemesiz bizzat infaz etme sorumluluğu

Ⓓ Farklı fikirdeki insanları zorla aynı ibadete mecbur bırakma sorumluluğu

9 ÇOKTAN SEÇMELİ

Kur'an'da emanetin göklere, yere ve dağlara teklif edildiği ancak onların bunu yüklenmekten çekinip insanın yüklendiği bildirilir. Bu ayetteki

İLAHİ EMANET VE YERYÜZÜNÜ İMAR GÖREVİ

Emanet Kavramı	İmar Sorumluluğu
Akıl ve irade nimeti	Tabiatı koruyup geliştirme
Ahlak yasalarına uyma borcu	Hakkı ve adaleti gözetme

Ⓐ Yalnızca ticaret mallarını koruma görevini

Ⓑ Akıl, hür irade ve buna bağlı ilahi ahlakî mükellefiyeti

Ⓒ Dünyadaki yeraltı madenlerinin çıkarılmasını

Ⓓ Gök cisimlerinin dönüş hızını hesaplama zorunluluğunu

10 ÇOKTAN SEÇMELİ

Akıl ile vahiy arasındaki ilişki hakkında hangisi en tutarlı değerlendirmedir?

Ⓐ Akıl vahyi anlamak ve hakikati kavramak için bir araç; vahiy ise aklı aydınlatan rehberdir

Ⓑ Akıl ve vahiy insanın hayatında sürekli birbiriyle çatışan zıt unsurlardır

Ⓒ Vahiy akıl sahiplerini dışlayarak sadece hislerle hareket etmeyi emreder

Ⓓ Akıl her şeyi tek başına mutlak çözdüğü için peygamberlere gerek yoktur

11 BOŞLUK DOLDURMA

Boş bırakılan yere uygun kavramı yazınız.

AHLAKİ EYLEM VE KARAR MEKANİZMASI

1. Basamak	2. Basamak	3. Basamak	4. Basamak
Bilgi & İdrak	Akıl & Vicdan	Özgür Tercih	Sorumluluk

vicdan

1. Kişinin iç muhakemesinde doğru ile yanlışı tartan ve ahlaki seçimlerine yön veren fıtri iç sesine _____ denir.

12 AÇIK UÇLU

Cüz'î iradenin insanın ahlaki sorumluluğunun temeli olmasını kısaca açıklayınız.